

Ditlhahlo tša baotledi ba difatanaga bao ba ka emišwago ke maphodisa a metro

(Temošo: Ditlhahlo tše ga di akaretše dithibatsela tša bahlankedi ba maphodisa!)

DITOKELO TŠA BAOTLEDI BA DIFATANAGA

Go nyakile go sa kgonege go hlopha tlhahlo ya kgato ka kgato ya baotledi ba difatanaga. Ditlhahlo tše di latelago di lebišitšwe gagolo go ditaba tša ge mootledi wa sefatanaga a emišwa ge a le nnoši go se na dihlatse, gagolo bošego ge ba lebane le bahlankedi ba maphodisa a metro. Go bohlokwa go elelwa gore o swanetše go obamela ditaello tša molao go tšwa go bahlankedi ba maphodisa ge ba phethagatša mešomo ya bona

ka maikemišetšo a mabotse.

Bega maitshwaro ao a sego molaong a bahlankedi ba maphodisa mo wepesaiteng ya Afriforum go

www.afriforum.co.za/en/actions-and-petitions/.

O bege gape maitshwaromabe a mangwe le a mangwe ka ga bahlankedi ba maphodisa a Metro ya Tshwane mo go nomoro ya hotline 082 891 8025, ya kgoro ya tša maitshwaromabe.

NAA O SWANETŠE GO DIRA ENG GE O EMIŠWA?

Ge o emišwa, bahlankedi ba maphodisa ba ka go phuruputša le go/goba ba go tšeela se sengwe ge eba:

1. Maphodisa a sephethephethe a na le pelaelo ye e kwagalago gore o dirile molato, goba ba nagana gore ba ka fiwa maatla a go go swara ge b aka dira kgopelo ya go fiwa maatla ao; goba
2. Ge e ba maphodisa a sephethephethe a swere tagafala ya go go swara mabapi le se.

Eupša o ka fana ka tumelelo ya gore ba go phuruputše.

Ge e ba o swerwe ka mabaka a tagafala, o swanetše gore ba go bontšhe tagafala ya mathomo (tlhago). Gape o na le tokelo ya go hwetša kopi ya tagafala yeo ka moragonyana.

Ge eba o thopelwa thoto ya gago, o na le tokelo ya go fiwa bohlatse bja thopelo. Elelwa gore bahlankedi ba maphodisa ba ka šomiša kgapeletšo ye e hlokegago go go phuruputša ge e ba o lwantšha go phuruputšwa ga molao.

ALKOHOLO/ SENOTAGI

Go go mootledi yo a ka ganago diteko tša madi goba tša khemo (mohemo) tše di dirwago ke bahlankedi ba maphodisa a metro. Ge o gana, mohlankedi wa maphodisa a ka šomiša maatla ao a hlokegago go hwetša sampole eo. Mohlankedi wa maphodisa o tla go kgopela gore o butšwetše ka gare ga sehlahloba-mohemo. Molomo wa sehlahloba-mohemo o swanetše goba o se wa šomišwa peleng, gape o swanetšwe go ntšhwa ka sephuthelwaneng seo se tswaletšwego o se lebeletše. Ge sehlahloba-mohemo seka bontšha gore o nwele senotagi,

mohlankedi wa maphodisa o tla go swara a go iša go ngaka ya selete eo e lego kgauswi.

Mo go tlo tšewa samole ya madi go netefatša ge eba o na le ditekanyetšo tša alkoholo tša go feta tše di dumeletšwego ka mading a gago.

Mohlankedi wa maphodisa a ka šomiša maatla ao a hlokegago bjalo ka go go gatelela fase gore ngaka e kgone go tšeya sampole ya madi. Go bohlokwa kudu gore o šetše ka tlhokomelo nako yeo o lekotšwego ka yona le nako yeo sampole ya madi e tšerwego ka yona.

MELATO YA THERAFIKI

Ge o dira molato wa therafiki, mohlankedi wa maphodisa a ka tšeya magato go netefatša gore molao o wa latelwa.

1. Mohlankedi wa maphodisa a ka ntšha tagafala yeo e nago le tšatšikgwedi yeo o swanetšego go tšwelela ka yona kgorong ya tsheko go fana ka dikarabo go ditatofatšo kgahlanong le wena. Nakong ye ntšhi o tla fiwa sebaka sa go lefa molato go phema go tšwelela kgorong ya tsheko. Bokalo bja tefo gammogo le tšatšikgwedi le lefelo leo tefelo e swanetšego go dirwa gona di tla bontšhwa godimo ga faene.
2. Mohlankedi wa maphodisa a ka go sedimoša ka ditefelo

tše dingwe tše di šaletšego morago kgahlanong le wena ebile a phethagatša le ditagafala tše di šaletšego morago kgahlanong le wena, gomme ka morago a go swara. Go swarwa go ka dirwa go ya ka tagafala ya go nyatša kgoro ya tsheko yeo e dumeletšwego ke kgoro ya tsheko. Tagafala ye e swanetše goba le setempe sa kgoro ya tsheko. O swanetše go hlompha ditagafala ka moka le tšatšikgwedi ya go tla kgorong ya tsheko.

3. Ge e ba sefatanaga sa gago ga se maemong a go ba tseleng, mohlankedi wa maphodisa a ka go ganetša go tšwela pele go se otlela.

GO SWARWA

Mohlankedi wa maphodisa a Metro a ka go swara ntle le tagafala ge:

1. O dirile goba o lekile go dira bosenyi mohlankedi wa maphodisa a le gona.
2. Mohlankedi wa maphodisa a belaela ka nnete gore o dirile bosenyi bja Schedule 1 (bjale ka ge e rerilwe ke Criminal Procedure Act 51 of 1997);
3. O tšhabile kgolegong goba o leka go tšhaba
4. O swere se sengwe seo mohlankedi wa maphodisa a belaelago gore ke dithoto tša go utswiwa; goba

5. O šitiša bahlankedi ba maphodisa go dira mošomo wa bona.

Ka morago ga gore o swarwe, o tla hlalosešwa ditokelo tša gago. (O hlokomele ge e ba se ga sa dirwa).

Ge o ka swarwa gobane go na le tagafala ya gore o swarwe, o na le tokelo ya go kgopela kopi ya tagafala (O hlokomele ge e ba se ga se dirwe)

O ka se golegwe mola yo mongwe a sa ile go nyaka tagafala – o sa lokologile go ka letša mogala gomme wa hwetša dikeletšo tša semolao.

NAA MOOTLEDI WA SEFATANAGA GA A SWANELA GO ITSHWARA BJANG?

- **O se ke wa lefa tšhelete ya letsogo le kobong!** Seo ke go tshela molao
- O se ke wa hlabela bahlankedi ba maphodisa lešata
- Tlogela boikgantšho le dintwa, gape ose ke wa hlohleletša ngangišano
- O se ke wa botša bahlankedi ba maphodisa gore ba dire mošomo wa bona bjang
- O se ke wa šomiša maatla go šitiša bahlankedi ba maphodisa go dira mošomo wa bona, bjale ka go šušumetša khamera ya gago difahlegong tša bona

- O se ke wa lefa “difaene” semetseng, le ge mohlankedi wa maphodia a ka go laela bjalo. Afriforum e kgothaletša setšhaba go ingwadiša go polatefomo ya semolao gore ba kgone go dula ba tsebišwa ka difaene tše di šaletšego.
- O SE KE wa gana go swarwa. Mohlankedi wa lephodisa a ka šomiša maatla a semolao go go swara
- Dumela ge mohlankedi wa maphodisa a tšeya sephetho sa go swara. Ge o gana mohlankedi wa maphodisa a ka bontšha bogale kgahlanong le wena le banamedi sefatanageng sa gago. Ge e ba go go swara ga go molaong, o ka kgona go dira kleimi kgahlano le mmušo.

NAA MOOTLEDI O SWANETŠE GO ITSHWARA BJANG?

Ka kakaretšo:

- » Bahlankedi ba maphodisa a Metro bao ba aperego unifomo le/ goba bao ba na lego boitsebišo ba na le tokelo ya go emiša sefatanaga se sengwe le se sengwe ge ba phethagatša mošomo wa bona.
- » Ge e ba se se ka direga go wena, o swanetše go fana ka leina la gago, aterese le tshedimošo e nngwe le enngwe mabapi le boitsebišo bja gago, ge o kgopelwa.
- » E tla ba molato ge o ka gana go dira se, gomme o ka golegwa go fihlela ge boitsebišo bja gago bo netefaditšwe.
- » O nale tokelo ya go kgopela bahlankedi ba maphodisa gore ba itsebiše ka go go bontšha mangwalo a bona a mošomo a go thapiwa – ge bahlankedi ba maphodisa ba gana, dikgato ka moka kgahlano le wena e tla ba tše di sego molaong.
- » Mohlankedi wa maphodisa o na le tokelo ya go go kgopela le go lekola laesense ya gago ya go otlela.

Dikeletšo tirwa

- » Botšiša dipotšišo tša maleba ge e le gore ditokelo tša gago di nyaditšwe, mohlala šo: “Ke ka lebaka la eng o mphuruputšha? Ke dirile eng sa phošo?”
- » Poledišano magareng ga gago le mohlankedi wa lephodisa e swanetše go lekolwa ka mo go kgonegago. O na le tokelo ya go rekhota (gatiša) poledišano ye nngwe le ye nngwe ye o lego karolo ya yona.
- » Ga go na mohlankedi wa lephodisa yo a nago le tokelo ya go

go amoga khamera goba mogala ka lebaka la gore o rekhota (gatiša) poledišano. Ge e ba go na le batho ba bangwe bao ba amegago e mongwe le e mongwe o swanetše go rekhota (gatiša) poledišano ge go kgonega.

- » Kgoboketša tshedimošo e ntši ye o ka kgonago go e ngwala ge e ba o sa kgone go e rekhota (gatiša) mogaleng wa gago.
- » Dula o fodile matswalo.
- » Leka go emiša sefatanaga lefelong la setšhaba (la bohle), ka mo go kgonegago bjale ka karatšhe goba setešhe sa maphodisa. O se ke wa ipontšha e ka re o a tšhaba, eupša:
 - Thumaša mabone a marulelo a sefatanaga sa gago.
 - Thumaša mabone a tšhoganetšo a sefatanaga sa gago.
 - Obamela melao ya tsela ka moka.
 - Bontšha gabotse gore o ikemiseditše go ema, ge e ba go kgonega.

- » Bontšha tlhomphe le botho go bahlankedi ba maphodisa.
- » Ge e ba mohlankedi wa maphodisa o ngongorega ka gore o nale difaene tše di šaletšego morago, o ka mo kgopela ka botho bohlatse bjo bo ngwadilwego (gatišitšwego) bja dintlha tša difaene tše, le gore mohlankedi wa maphodisa a di fe šedi ye e swanetšego.
- » Ge eba o tshwenyegile ka maemo a, founela yo mongwe yo o mo tshapago ka bjako, yo o ka kgonago go mo hlalosešwa maemo le ge e le gore ke taba ye e sa tšwelago pele.

*Tlhahlo ye ya bjako e fana fela ka dikeletšo gomme ga ya swanela go gakantšhwa le keletšo ya semolao (keletšomolao). Afriforum e ka se bonwe molato mabapi le ditlamorago tše mpe tše di tlišwago ke dikeletšo tše.